

Rapport 2011:5

Finanspolisens årsrapport 2010



Utgivare Rikspolisstyrelsen, Box 12256, 102 26 Stockholm

Dnr A-423-796/11

Foto: Sid 9 Scanpix, Magnus Hjalmarson Neideman, sid 13 överst Ragnar Lilliestierna,
sid 14 Kristoffer Thessman, sid 18 Finanspolisen, övriga foton: Medieteknik.

Tryck: RPS Tryckeri 2011

Grafisk layout: Citat

Innehåll

INLEDNING	5	OLIKA FORMER AV PENNINGTVÄTT	17
SYFTET MED DEN HÄR RAPPORTEN	6	UNDER 2010	17
VAD ÄR FINANSPOLISEN?	6	ROT-bedrägerier.....	17
FINANSPOLISENS VERKSAMHET	7	Överbelåning av bostadsrätter.....	17
UNDER 2010	7	Nystartade företag inom kontantintensiva branscher.....	17
Samarbete med de regionala underrättelsecentren.....	7	Spelsajter på internet.....	18
Samarbete med bankerna.....	7	Narkotika och dopningspreparat via internet ger stora förtjänster.....	18
Internationellt samarbete.....	7	Tillgångsutredningsgruppen utreder om tillgångar kan förverkas.....	19
Utbildning för penningtvätthandläggare.....	8	DANIEL VESTERHAV, BROTTSFÖREBYGGANDE RÅDET:	
Internationellt informationsutbyte under 2010.....	8	TRENDER OCH TENDENSER INOM PENNINGTVÄTT	20
Nationellt samarbete.....	8	Regelrätt penningtvätt.....	20
Finanspolisen i Almedalen.....	8	Transaktioner som ett led i kriminell verksamhet.....	21
HUR ARBETAR FINANSPOLISEN		Konsumtion av brottsvinster eller svarta pengar.....	22
MOT PENNINGTVÄTT I DAG?	9	Tillgångar skrivs på andra.....	22
Mottagning, registrering, bearbetning och analys av rapporter.....	9	Pengar konsumeras utomlands.....	22
Möjligheter och hinder för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism.....	9	STATISTIK 2010	23
HUR KAN VI ÖKA INRAPPORTERINGEN		STATISTIK FÖR FINANSPOLISEN 2010	24
AV PENNINGTVÄTT?	10	Penningtvätsrapporter mellan 1995 och 2010.....	24
Vad händer när någon rapporterat misstänkt penningtvätt?.....	10	Antalet nationella och internationella ärenden där Finanspolisen biträdd under 2010.....	25
Varför är det så viktigt att rapportera?.....	11	Antalet biträden uppdelat på land.....	25
Vilka avvikelser ska man rapportera?.....	11	Antalet biträden uppdelat på län.....	25
Per Wenna, Finansinspektionen:.....	11	Totalt rapporterat belopp under 2010.....	26
Rapporteringen av penningtvätt ska öka.....	11	Typ av transaktion i samband med rapportering av misstänkt penningtvätt 2010.....	26
PENNINGTVÄTT – OLIKA TILLVÄGAGÅNGSSÄTT		Trender i penningtvätsrapporteringen 2010.....	26
OCH HUR DE KAN HANTERAS	12		
Bankerna måste ha god kundkännedom.....	12		
Stora summor kontanter – ett varningstecken.....	12		
Kriminella med kopplingar till företag.....	12		
Penningtvätt genom förvärv av fastighet.....	12		
Smuggling av kontanter.....	12		
TILLVÄGAGÅNGSSÄTT FÖR GROV			
ORGANISERAD BROTTSLIGHET	15		
Gångare, kurirer, målvakter och bulvaner.....	15		
Specialister.....	15		
Huvudaktörer.....	15		
Rapporteringar av misstänkt penningtvätt.....	15		
Företag för penningtvätt.....	15		
Vanligt att kriminella startar företag.....	15		
Vart tar pengarna vägen?.....	16		
Hur ett brottsupplägg kan gå till.....	16		

TRUFF



CUSTO

Inledning

Det huvudsakliga syftet med att begå brott är att få någon form av vinning. Vinningen gör att det många gånger finns en vilja att ta risken att bli avslöjad. Om samhället försvårar för kriminella att få behålla vinningen från brott, tar vi också ifrån dem motivationen till att begå brott.

Det glädjer oss att justitieminister Beatrice Ask beslutat om en särskild utredning för att se över möjligheterna att kriminalisera penningtvätt. Vi har drivit frågan under många år och deltog även i Almedalen under 2010 i ett seminarium just om denna fråga. Utredningen ska också se över möjligheterna att tillfälligt stoppa misstänkta transaktioner samt bedöma behovet av att utöka möjligheterna till att förverka egendom som varit föremål för penningtvätt. Finanspolisen deltar med en expert i utredningen och ser mycket positivt på att Sverige ser över dessa frågor eftersom det finns ett stort behov av förändring på området. Utredningen ska vara klar våren 2012.

För att kampen mot penningtvätt ska lyckas måste misstänkt penningtvätt rapporteras till Finanspolisen. Rapporteringsplikten styrs av lag och det handlar inte om någon polisanmälan. Det handlar om att rapportera en misstänkt transaktion som kan antas vara misstänkt penningtvätt. Vårt mål är att få bort rädslan för att rapportera till oss.

Ytterligare en faktor som är av största vikt i kampen mot penningtvätten är god samverkan mellan alla brottsbekämpande myndigheter och särskilt med tillsynsmyndigheterna

som finns representerade i samordningsorganet mot penningtvätt. Internationell samverkan är också ett måste då kriminella i allt större utsträckning jobbar gränsöverskridande. Finanspolisen har bra utarbetade kanaler i detta syfte och jobbar ständigt på att utveckla dessa. Vi biträder alla brottsbekämpande myndigheter inklusive landets åtta regionala underrättelsecenter med finansiell underrättelseinformation.

Under 2010 rapporterades 12 218 misstänkta transaktioner till Finanspolisen, vilket är en ökning med 3 081 mot 2009. Tendensen ser ut att hålla i sig och vi förväntar oss en ökning av antalet rapporter även under 2011. En bidragande orsak är bl.a. att tillsynsmyndigheterna under året kommer att bidra med insatser som kan påverka volymen av rapporterade misstänkta transaktioner.

Vi tror att alla som i dag tvättar pengar kommer att få det mycket svårare i framtiden. Fler kommer att ställa frågor om transaktioner, ökad kunskap leder till upptäckt. Det pågår nu en översyn av lagstiftningen och i framtiden kommer det förmodligen att bli svårare att hantera stora mängder kontanter som kommer från brottsvinster. Finanspolisen ska bidra till att man drar sig för att tvätta pengar i Sverige.

Thomas Palmberg
Sektionschef, Finanspolisen



Syftet med den här rapporten

Med den här rapporten vill vi informera om

- Finanspolisens verksamhet, och då speciellt arbetet mot penningtvätt
- det gångna årets verksamhet
- vad som sker när någon rapporterar misstänkt penningtvätt
- framtida tendenser när det gäller penningtvätt och finansiering av terrorism.

Vad är Finanspolisen?

Finanspolisen är en sektion som tillhör Kriminalpolisensheten på Rikskriminalpolisen och är en liten sektion på 30 medarbetare. Finanspolisens olika verksamhetsgrenar är; falska betalningsmedel, miljöbrott, tillgångsutredningar och asset recovery office (ARO) samt den verksamhet som kommer att belysas främst i denna årsrapport, nämligen penningtvätt och finansiering av terrorism.

Inom verksamhetsområdet falska betalningsmedel arbetar vi underrättelsebaserat med bl.a. förfalskade pengar och förfalskade (skimmade) kreditkort. Det är på detta stadium polisen inhämtar, bearbetar och analyserar information från olika källor i syfte att nå fram till en konkret brottsmisstanke som kan leda till att en förundersökning inleds av åklagare.

Verksamhetsområdet miljöbrott är en annan viktig del för Finanspolisen som ska inhämta och delge underrättelser kring miljöbrott. Det kan t.ex. handla om handel med utrotningshotade växt- och djurarter eller illegal smuggling av miljöfarligt avfall. Delgivning av underrättelseinformation sker bl.a. till polismyndigheter och till Tullverket.

Det huvudsakliga syftet med att begå brott är att få någon form av vinning. Den nyaste verksamhetsgrenen för Finanspolisen är tillgångsutredningsgruppen. Verksamhetens syfte är att spåra, beräkna och återföra brottsutbyte från alla brott

som kan ge vinning. Genom att polisen satsar på att återta det brottslingar vunnit från sin brottsliga gärning attackerar vi det som känns värst för dem. Tillgångsutredningsgruppen är också Sveriges Asset recovery office (ARO). Asset recovery office är en funktion som syftar till att vara nationell kontaktpunkt mellan Sverige och andra länders ARO för utbyte av information om tillgångar och brottsutbyte. ARO-funktionen delas i Sverige med Ekobrottsmyndighetens brottsutbytesenhet.

Penningtvätt och finansiering av terrorism är den verksamhet som vi kommer att belysa i denna årsrapport. Verksamheten kallas internationellt för Financial Intelligence Unit (FIU) och den finns i de flesta utvecklade länder. Verksamheten bygger på den lagstiftning som tvingar rapporteringspliktiga institut att rapportera misstänkta transaktioner som kan antas ha koppling till penningtvätt och finansiering av terrorism. Rapporteringen ska ske till Finanspolisen som är enda mottagare av dessa rapporter. En närmare beskrivning av verksamheten mot penningtvätt och finansiering av terrorism finner du under avsnittet *Hur arbetar Finanspolisen mot penningtvätt i dag?*

Finanspolisens verksamhet under 2010

Finanspolisen har haft ett intressant verksamhetsår som vi delar med många av våra samverkanspartner. Vårt deltagande inom samordningsorganet mot penningtvätt där alla tillsynsmyndigheter mot penningtvätt ingår har varit mycket givande. Syftet med samordningsorganet är att påverka rapporteringen av misstänkt penningtvätt och finansiering av terrorism, både vad avser att öka antalet rapporter och att höja kvaliteten på rapporterna. Det viktigaste för Finanspolisen har varit att förmedla och ta emot erfarenheter som kan hjälpa oss och de andra myndigheterna att bli effektivare i kampen mot penningtvätten.

Samarbete med de regionala underrättelsecentren
Finanspolisen har fortsatt det goda samarbetet med de åtta regionala underrättelsecentren som finns i Sverige och där flera olika brottsbekämpande myndigheter samverkar i samma lokaler. Finanspolisen har under året genomfört en undersökning där vi intervjuat företrädare för de olika centren i syfte att

- höja vår egen kvalitet
- ta reda på vad de regionala underrättelsecentren behöver för typ av information
- ta reda på hur de helst önskar att vi delger dem informationen.

Arbetet ska resultera i en metodutveckling som ska höja kvaliteten och förhoppningsvis ge ett ännu bättre resultat av vårt samarbete i samverkan med de regionala underrättelsecentren. Centren är i dag mycket beroende av Finanspolisens information. Vårt samarbete är högt prioriterat, eftersom det handlar om den grävsta organiserade brottsligheten inom respektive region.

Samarbete med bankerna

Finanspolisen har en nära samverkan med de större bankerna i syfte att ge återkoppling på rapporteringen och att höja kvaliteten på rapporteringen. Genom nära samverkan får Finanspolisen också mycket tidiga signaler på olika trender i transaktionsmönster som vi kan vara extra vaksamma på då vi sovrar bland alla rapporter.

Finanspolisens samarbete med bankerna kan vid extraordinära händelser leda till att man snabbt får fram betydelsefull finansiell information. Genom att studera transaktioner kan man även länka och koppla ihop olika pusselbitar som kan vara avgörande i komplicerade ärenden. I samband med terrordådet i Stockholm under julhandeln bidrog Finanspolisen initialt med viktig finansiell information som kunde hjälpa utredningen framåt.

Internationellt samarbete

Eftersom spåren från utbyte av brott effektivast utplånas genom att man flyttar tillgångarna utomlands är penning-

tvättsprocessen ofta en gränsöverskridande kriminell verksamhet. Det internationella samarbetet är därför av central betydelse för Finanspolisen.

Penningtvättsgruppen vid Finanspolisen ingår i en internationell samarbetsfunktion mot penningtvätt, Egmont Group. Det stora flertalet av världens finansunderrättelseenheter, benämnda FIU (Financial Intelligence Unit), deltar i detta globala nätverk.

INFORMATIONsutbyte VIA FIU.NET

FIU.NET¹ är en kanal som Finanspolisen kommer att använda för att kommunicera direkt med andra länders FIU. Kommunikationslösningen FIU.NET skapades via rådsbeslutet den 17 oktober 2000 (2000/642/RIF)² för att

- underlätta informationsutväxlingen mellan medlemsländernas finansunderrättelseenheter (FIU)
- förkorta tiden mellan frågor och svar
- öka informationsutväxlingen.

Enligt artikel 6 i rådsbeslutet får FIU utbyta relevant information inom de gränser som anges i tillämplig nationell lagstiftning och utan att det behöver göras någon framställning om informationsutbytet.

I åttonde paragrafen av samma beslut stadgas att varje medlemslands FIU ska vara organiserad så att informationsutväxlingen kan ske inom rimliga tidsgränser³. FIU.NET-systemet har skapats för att kunna upprätthålla en effektiv kommunikation mellan medlemsländerna.

UTBILDNING I FIU.NET –

MEN SYSTEMET KAN ÄNNU INTE TAS I DRIFT

Under året har Finanspolisens personal fått utbildning i systemet av FIU.NET Bureau från Nederländerna. På grund av tolkningen av hur informationshanteringen ska ske vid användningen av FIU.NET är Sverige emellertid ett av få EU-länder som fortfarande inte tagit systemet i drift. Lagstiftningen i Sverige har inte följt den tekniska utvecklingen vilket har bidragit till att Finanspolisen inte får spara frågor och svar i detta informationssystem. Detta kommer bl.a. påverka våra möjligheter att leverera statistik om frågor vi skickat och tagit emot från respektive land samt uppgifter om svarstider.

1 FIU står för Financial Intelligence Unit och NET för att det är ett elektroniskt nät för kommunikation.

2 Europeiska unionens rådsbeslut.

3 The recital 8 of the Council Decision 2000/642/JHA requires Member States to organise the FIUs “in such a way as to ensure that information and documents are submitted within a reasonable space of time”.

Från 2012 när den nya polisdatalagen träder i kraft kommer dock problemet att vara löst. Europol kommer ta över förvaltningen av FIU.NET inom ett år vilket innebär bättre utvecklingsmöjligheter för informationsutbytessystemet. Detta kommer också att leda till effektivare informationsutbyte mellan FIU:s inom EU. Eftersom systemet även kommer att kunna användas för att skicka frågor till FIU:s utanför EU innebär det en effektivisering av informationsutbytet mot tredjeland. I dag görs detta i ett separat system som kallas Egmont.

Utbildning för penningtvätthandläggare

Det finns i dag ingen nationell utbildning för penningtvätthandläggare och därför måste vi medverka till att ta fram utbildningar tillsammans med andra länder. Egmont training working group arbetar med att ta fram sådan utbildning för FIU:s, och Sverige deltar i denna grupp i syfte att ta fram en internationell utbildning inom strategisk analys.

Det finns många fördelar med detta jämfört med en nationell utbildning. Finanspolisen kan utbyta erfarenheter med andra länder och ta med delar i utbildningen som respektive land uppmärksammat som nya tillvägagångssätt inom penningtvätten. Tanken är att Sverige ska delta med personal i utbildningen när den ska genomföras.

Internationellt informationsutbyte under 2010

Under året som gått har vi haft många internationella informationsutbyten i både ordinära och mer allvarliga ärenden. Eftersom vi är en underrättelseenhet kan vi av naturliga skäl inte ge återkoppling på allt vi gör men det är ändå viktigt att delge alla vilken stor betydelse Finanspolisen har i olika sammanhang.

Finansiella transaktioner över gränserna hör till vardagen inom grov organiserad brottslighet. Finanspolisen biträder därför i nästan alla ärenden som har hög prioritet och som är beslutade av operativa rådet. Operativa rådet beslutar vilka operativa insatser landets åtta aktionsgrupperna ska arbeta med. Operativa rådet består av representanter för myndigheterna i den myndighetsgemensamma satsningen mot grov organiserad brottslighet. Representanterna har mandat att på sittande möte fatta beslut för sin myndighets räkning om resurser till operativa insatser.

Inom EU pågår samarbetsgrupper av olika slag där Finanspolisen deltar i syfte att påverka kommande radsbeslut som handlar om penningtvätt och återvinning av tillgångar. Arbetsgrupperna är rådgivande för beslutsfattarna inom EU och det är nödvändigt att råden kommer från experterna som är insatta i ämnet. Finanspolisen deltar i mötesgrupperna FIU-plattform och Asset Recovery Office/ARO-plattform.

Nationellt samarbete

Inom Rikskriminalpolisen samverkar Finanspolisen med andra sektioner som jobbar mot särskilda huvudinriktningar med utpekade målpersoner i syfte att spåra och säkra deras tillgångar. Samverkan inom den egna myndigheten är en förutsättning för att Rikskriminalpolisens mål ska kunna uppfyllas.

Ett utvecklat samarbete med Skatteverket pågår sedan en tid tillbaka och det har gett ett mycket bra resultat. Samarbetet har resulterat i flera revisioner och brottsanmälningar från Skatteverkets skattebrottsenheter till Ekobrottsmyndigheten.

Hösten 2010 startades en arbetsgrupp med Ekobrottsmyndigheten i syfte att öka samarbetet och skapa förutsättningar för ett effektivt informationsutbyte myndigheterna emellan. Arbetet förväntas ge fler och bättre underrättelser till Ekobrottsmyndigheten.

Finanspolisen i Almedalen

Finanspolisen deltog i politikerveckan i Almedalen 2010 tillsammans med länsstyrelsen som är en av tillsynsmyndigheterna avseende penningtvätt. Finanspolisen deltog som föreläsare i seminarium om penningtvätt och besökte även andra seminarier som hade koppling till penningtvätt. Under två av seminarierna diskuterades frågor kring kriminalisering av penningtvätt vilket engagerade många av åhörarna. Deltagandet var lyckat och intresset blev så stort att det resulterade i ett inslag i Sveriges Radio direkt från Almedalen.

UTREDNING OM KRIMINALISERING AV PENNINGTVÄTT

Några veckor efter Almedalsveckan kallade justitieminister Beatrice Ask till presskonferens. Hon meddelade att en särskild utredning ska tillsättas för att se över möjligheterna att kriminalisera penningtvätt och därmed vissa sammanhängande frågor.

Förutom kriminalisering av penningtvätt ska utredaren ta ställning till om det finns behov av att göra ändringar i systemet för att tillfälligt stoppa misstänkta transaktioner, något som många andra länders finanspolisenheter får göra i dag. Om ändringar av kriminaliseringen av penningtvätt föreslås, ska utredaren också bedöma om det finns behov av att utöka möjligheterna till att förverka egendom som varit föremål för penningtvätt. Utredaren ska också ta ställning till om Sverige ska tillträda Europarådets konvention om penningtvätt, efterforskning, beslag och förverkande av vinning av brott och om finansiering av terrorism, samt vilka lagändringar som i så fall behövs. Uppdraget ska vara klart senast 20 februari 2012.

Finanspolisen deltar i utredningen med en expert. Finanspolisen ser mycket positivt på att Sverige ser över dessa frågor och ser ett stort behov av en förändring på området. Se även avsnittet *Möjligheter och hinder för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige*.

Hur arbetar Finanspolisen mot penningtvätt i dag?

Finanspolisens arbete med penningtvätt regleras i lagen (2009:62) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism (nedan kallad penningtvättslagen) samt EU:s Rådsbeslut av den 17 oktober 2000 (2000/642/RIF). Finanspolisen är nationell, exklusiv, mottagare av rapporter om misstänkta penningtvättstransaktioner från de företag (rapportörer) som faller under penningtvättslagens gransknings- och rapporteringskyldighet. I penningtvättslagens 1 kap. 1-2 §§ anges vilka näringsverksamheter som omfattas av lagen.¹ Ungefär 15 000 företag samt fysiska personer i Sverige är yrkesverksamma i de branscher som lagen omfattar.

Enligt 3 kap. 1 § penningtvättslagen ska en verksamhetsutövare som omfattas av lagen ”granska transaktioner för att kunna upptäcka sådana som den misstänker eller har skäligen grund att misstänka utgör ett led i penningtvätt eller finansiering av terrorism. Om misstanke efter närmare analys kvarstår, ska uppgifter om alla omständigheter som kan tyda på penningtvätt eller finansiering av terrorism utan dröjsmål lämnas till Rikspolisstyrelsen”, dvs. Finanspolisen.

Mottagning, registrering, bearbetning och analys av rapporter

Penningtvättsarbetet vid Finanspolisen består i mottagning, registrering, bearbetning och analys av inkomna rapporter om misstänkta penningtvättstransaktioner. Rapporterna kompletteras ofta med annan information. Det kan röra sig om uppgifter från polisregister eller någon öppen källa, t.ex. Bolagsverkets register.

Syftet med penningtvättsarbetet är att konstatera om de rapporterade transaktionerna kan knytas till ett särskilt brott eller utgör ett led i en brottslig verksamhet. Om Finanspolisens utredning resulterar i misstanke om bakomliggande brottslighet i de rapporterade transaktionerna, delges informationen till berörd polismyndighet eller annan brottsbekämpande myndighet².

”Syftet med penningtvättsarbetet är att konstatera om de rapporterade transaktionerna kan knytas till ett särskilt brott eller utgör ett led i en brottslig verksamhet.”

- 1 Bank, kreditmarknadsbolag, valutaväxling och betalningsförmedling, försäkringsförmedling, livförsäkringsrörelse, lag (2004:299) om inlåningsverksamhet, utgivning av elektroniska pengar enligt lagen, fondverksamhet enligt lagen (2004:46) om investeringsfonder, fastighetsmäklare, kasinospel enligt kasinolagen (1999:355), revisor (godkänd eller auktoriserad) bokföringstjänster eller övriga revisionstjänster, skatterådgivare, advokat eller biträdande jurist och handel med varor, då kontant betalning sker med ett belopp som motsvarar 15 000 euro.
- 2 Ekobrottsmyndigheten och Skattebrottsenheten (brottsbekämpande enhet inom Skatteverket).

Den brottslighet som upptäckts handläggs sedan vidare på den myndighet som tagit emot Finanspolisens underrättelse-rapport. Denna rapport vandrar sedan vidare i rättskedjan. Slutligen kan underlaget i rapporten vara en del av underlaget för en allmän åklagares beslut om att väcka åtal eller ej.

Finanspolisen är en underrättelsesektion, och penningtvättsarbetet begränsar sig till att delge brottsbekämpande myndigheter den information som indikerar brott eller brottslig verksamhet. Sektionen deltar inte i det fortsatta brottsutredande arbetet hos polisen eller annan brottsbekämpande myndighet, annat än i något enstaka fall per år.

Möjligheter och hinder för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism

I Sverige är penningtvätt inget självständigt brott, vilket det är i andra jämförbara länder. I Sverige bestraffas penningtvätt enligt bestämmelserna om penninghäleri eller penninghäleriförseelse under förutsättning:

- att någon annan än den som misstänks för penninghäleri har begått ett brott (förbrottet till penninghäleriet) som gett personen en förmögenhetsökning eller annan form av utbyte och att denne döms för detta brott
- att den som döms för penninghäleri ska ha befattat sig med utbytet från förbrottet på ett sätt som beskrivs i lagen (bortföra, överlåta, dölja, omsätta etc.) med vetskap om att egendomen härrör från förbrottet.



Detta är i praktiken svårt, eller närmast omöjligt – särskilt med tanke på hur svårt det är att identifiera en specifik tillgång ur de sammanlagda tillgångarna.

Dessutom är endast de handlingar med brottsvinster som utförs av någon annan än den ursprungliga gärningsmannen straffbara som penninghäleri eller penninghäleriförseelse. ”Självtvätt” av brottsvinster är i Sverige inte straffbart som ett eget brott, vilket det är i jämförbara länder, exempelvis Norge.

En översyn pågår för närvarande av de svenska penninghälerireglerna, se avsnittet *Finanspolisen i Almedalen*.

Hur kan vi öka inrapporteringen av penningtvätt?

Den vanligaste frågan vi från Finanspolisen får när vi är ute och föreläser för de rapporteringspliktiga instituten är:

Blir en penningtvättsrapport offentlig, och finns det risk för att vi blir hotade av den vi rapporterat till Finanspolisen?

Svaret på frågan är att risken för att detta ska hända är minimal. En penningtvättsrapport som kommer till Finanspolisen registreras i vårt penningtvättsregister, och det är endast personal på penningtvättgruppen som har tillgång till systemet. En penningtvättsrapport är ingen polisanmälan, utan en rapport om en avvikande, misstänkt transaktion som kan antas ha koppling till penningtvätt eller finansiering av terrorism.

“En penningtvättsrapport är ingen polisanmälan, utan en rapport om en avvikande, misstänkt transaktion som kan antas ha koppling till penningtvätt eller finansiering av terrorism.”

Vad händer när någon rapporterat misstänkt penningtvätt?

Om man skulle rapportera ett misstänkt fall av penningtvätt och antagandet sedan visar sig vara felaktigt händer ingenting, eftersom Finanspolisen inte delger informationen vidare. Om informationen däremot skulle vara intressant, antingen direkt eller efter ytterligare inhämtning av information i syfte att förädla informationen, analyseras och sammanställs informationen i ett underrättelseuppslag. Penningtvättsrapporten är källmaterial och stannar på Finanspolisen i syfte att källan ska skyddas och särskilt för att hindra hot och represalier mot den som rapporterat. Ibland behöver en åklagare penningtvättsrapporten som bevisning i domstol men det är mycket sällan det krävs.

För att bibehålla förtroendet och få fler rapporter från dem som redan rapporterar eller rapporter från dem som aldrig rapporterat, är vi mycket angelägna om att aldrig sprida dessa penningtvättsrapporter så de blir offentliga. Vi kan aldrig garantera att en penningtvättsrapport inte kommer att finnas med i ett förundersökningsprotokoll, men skulle så ske finns en konkret och stark misstanke vilket visar att penningtvättsrapporten var en viktig del för bevisningen.



Varför är det så viktigt att rapportera?

Genom att alla bidrar med rapportering av misstänkta transaktioner har svensk polis större möjligheter att bekämpa grov brottslighet. Det ökar våra möjligheter att återta brottsvinster och hämma brottslingarnas största drivkraft för brott, vilket kan leda till att de kanske väljer att avstå.

“Allt som avviker från det normala ska granskas.”

Vilka avvikelser ska man rapportera?

Det är viktigt att Finanspolisen motiverar alla som bedriver yrkesmässig försäljning av varor att rapportera fall där det görs stora kontantbetalningar som avviker från gängse betalningsrutiner. Säljer man varor för beloppet 15 000 euro eller mer omfattas man av skyldigheten att granska och eventuellt rapportera kontanta köp av t.ex. bilar, båtar, guld, ädelstenar, konst, antikviteter eller annat som är dyrbart. Kriminella lever ofta med kontanter och använder hellre kontanter än kort och konto eftersom de då kan bli spårade och lagförda.

Allt som avviker från det normala ska granskas. Det är inte normalt att betala en bil eller båt som kostar flera hundra tusen kronor med sedlar, när det finns säkrare sätt att genomföra en sådan affär, t.ex. genom banköverföring eller betalning med bankväxel. Om man inte finner en naturlig förklaring ska det rapporteras till Finanspolisen.

Alla måste bidra till att hindra att kriminella gör stora vinster på brott, och det gör man genom att rapportera misstänkta transaktioner till Finanspolisen. För en privatperson finns ingen skyldighet att rapportera misstänkt penningtvätt men polisen är tacksam för information även från privatpersoner som har sådana uppgifter. Lagen anger belopp som motsvarar 15 000 euro som en lägsta gräns för granskningsskyldighetens inträde. I praktiken torde en transaktion – sett i sammanhang – som väsentligt understiger ett belopp motsvarande 15 000 euro medföra att granskningsskyldigheten inträder.



Per Wenna, Finansinspektionen:
Rapporteringen av penningtvätt ska öka

Finansinspektionen ska se till att rapporteringen av misstänkt penningtvätt till Rikspolisstyrelsen är effektiv. Därför satsar man på riktade tillsynsinsatser och mer information till berörda företag och branscher.

– Vårt uppdrag är att förstärka insatserna så att vi får en riktig och effektiv rapportering från de företag som är skyldiga att rapportera. Vi ska särskilt rikta in oss på branscher och företag som har låg rapporteringsgrad, säger Per Wenna som är enhetschef på Finansinspektionen.

Enligt uppdraget i regleringsbrevet för 2011 ska Finansinspektionen tillsammans med flera andra myndigheter arbeta för att rapporteringen till Finanspolisen ska öka.

– Antalet rapporter till Finanspolisen behöver bli fler. I vissa branscher är rapporteringen väldigt låg, och det är stora variationer mellan olika branscher. För att Finanspolisen ska kunna bearbeta information och lämna vidare utredningsuppslag behöver inrapporteringen öka, säger Per Wenna.

De ansvariga tillsynsmyndigheterna kommer bland annat att genomföra riktade tillsynsinsatser mot branscher som har en låg rapportering. Myndigheterna kommer också att ha en dialog med olika branschorganisationer och sprida information via branschtidningar och nyhetsbrev.

– Skyldigheten att rapportera misstänkta transaktioner är absolut, det finns inga undantag. Dessutom är tröskeln för rapportering låg. En underrättelse till Finanspolisen är inte att likställa med en polisanmälan, säger Per Wenna.

Effekterna av insatserna kommer att mätas genom statistik över rapportering av misstänkta transaktioner till Finanspolisen. Insatserna och effekterna kommer att redovisas till regeringen senast den 15 mars 2012.

Penningtvätt – olika tillvägagångssätt och hur de kan hanteras

Internet har gett kriminella nya möjligheter. I dag kan en kriminell person styra över sina konton och depåer via internet-dosor trots att personen inte är den egentliga kontoinnehavaren. Kriminella använder sig av andra personer i deras närhet som kontohavare och ägare av egendom som fastigheter och bilar.

Bankerna måste ha god kundkännedom

För att förebygga att kriminella använder bulvaner för konton och depåer finns det lagstiftning som innebär att t.ex. banker måste ha en god kundkännedom. Eftersom det rör sig om många kunder måste man arbeta riskbaserat och se över var riskerna är som störst. Man måste även ha en högre kundkännedom för vissa kunder beroende på vilka tjänster de använder och vilken omsättning de har på sina konton. Genom en god kundkännedom ser det finansiella institutet lättare om något avviker från det som är normalt för just den kunden. Inkomst och typ av verksamhet är några exempel på faktorer som man tittar på.

”Genom en god kundkännedom ser det finansiella institutet lättare om något avviker från det som är normalt för just den kunden.”

Stora summor kontanter – ett varningstecken

Kriminella har ofta tillgång till en större mängd kontanter eftersom de inte vill röja sig och bli spårbara i systemet. Därför är kriminella i högre utsträckning än andra intresserade av affärer där man betalar med kontanter. Det handlar om bilar, båtar, fastigheter, ädelstenar, ädelmetaller, konst, antikviteter eller att man har ett företag med kontantintensiv verksamhet där man försöker ta in pengarna som intäkt av näringsverksamhet.

Inom branscher där kontant handel är möjlig är det lämpligt att ha som policy att man maximalt tar emot t.ex. 10 000 kronor i kontanter. Alla vet att köp av t.ex. en bil eller båt enkelt görs med kontoöverföring, bankväxel eller genom lån hos återförsäljaren. Stora summor kontanter är ett klart tecken på att pengarna inte har ett gott ursprung. Vi ser att kontanterna är ett problem som kommer bestå ett tag till.

”Stora summor kontanter är ett klart tecken på att pengarna inte har ett gott ursprung.”

Kriminella med kopplingar till företag

Kriminella har i stor utsträckning, direkt eller indirekt, koppling till något företag. Inom företaget finns olika möjligheter att tvätta pengar. Kriminella utfärdar också falska arbetsgivarintyg från dessa företag i syfte att de som fått intyget ska kunna ta lån på dyra bilar, båtar eller bostadsrätter trots de inte har möjlighet att kunna betala tillbaka lånet. Lånen betalas tillbaka med pengar från brott, vilket är en form av penningtvätt.

Penningtvätt genom förvärv av fastighet

Fastighetsmäklare kan luras till skrivruppdrag till skillnad från ett överlåtelseuppdrag. Fastighetsmäklaren skriver vid ett skrivruppdrag endast köpehandlingarna med en av säljare och köpare förutbestämd köpeskillning som kan vara betydligt högre än bostadsrättens egentliga värde. Här är det viktigt att verkligen vara uppmärksam på det faktiska marknadsvärdet och inte bistå med skrivruppdrag om köpeskillningen avviker mot vad som är normalt.

I dessa fall har även falska arbetsgivarintyg förekommit vilket har gjort att banken lånat ut ett par miljoner för mycket till köparen. Köparen har sedan aldrig flyttat in i lägenheten, utan nöjt sig med de miljoner vederbörande tjänade på affären. Köparen har heller ingen lön att betala av lånet med. Om köparen skulle flytta in i lägenheten skulle återbetalningen av lånet ske med pengar som kommer från brott – penningtvätt.

Smuggling av kontanter

En metod för att föra ut kriminella pengar ur landet är att smuggla kontanta medel i resväskor på flygplan eller via färjor i bilaras hålrum.

Inom EU kan man fritt flytta pengar och kontanter, men från och till EU från tredjeländ är man skyldig att deklarerat in- och utförsel av valuta om beloppet motsvarar 10 000 euro eller mer. Beloppet ska deklarerat till Tullverkets tullfilter på en särskild blankett från EU. Syftet med deklARATIONEN är att det inte ska gå att förflytta större mängder kontanter helt utan kontroll.

VILKEN BLIR PÅFÖLJDEN?

Om man skulle strunta i att deklarerat blir dock påföljden knappast kännbar. Kriminella som vill förflytta t.ex. 10 miljoner kronor tar nog hellre risken att betala några tusen i böter än att deklarerat och visa myndigheterna att de för ut miljontals kronor. Om tullen skulle kontrollera någon med så stort belopp och personen inte har någon förklaring till pengarnas ursprung finns i dag inte stora möjligheter för svensk polis eller tull att ta pengarna i förvar. Kronofogden kan ta det som motsvarar en eventuell skuld, men om polisen saknar en konkret misstanke om ett brott, t.ex. ett rån, kan man inte göra något trots att personen saknat inkomst de senaste 10 åren och förekommer i brottsregistret med flera domar om grova brott. Här krävs t.ex. en lagförändring så att vi får en kriminalisering av penningtvätt.



VIKTIGT MED INFORMATION PÅ UNDERRÄTTELSESTADIET

Oavsett detta är tullkontrollerna viktiga för att få information på underrättelsestadiet, information som senare kan kopplas till konkreta brott. Finanspolisen har ett nära samarbete med tullen och har tillgång till alla tulldeklarationer om kontanter som förs över gränsen. Finanspolisen ser att kontant-smugglingen är ett problem och kommer att så vara, så länge kontanter går att omsätta till varor och tjänster. Finanspolisen samverkar med tullen då de med jämna mellanrum genomför EU-gemensamma aktioner för att hitta personer som smugglar stora mängder kontanter. Sverige håller nu på att utbilda polishundar som ska kunna spåra och markera kontanter för att t.ex. hitta gömda rånbyten. Det vore önskvärt att det vid varje tullfilter fanns hundar som är tränade att markera på stora mängder kontanter, särskilt om Sverige får en förändrad lagstiftning inom några år.



“Finanspolisen ser att kontant-smugglingen är ett problem och kommer att så vara, så länge kontanter går att omsätta till varor och tjänster.”

100
Customs



Tillvägagångssätt för grov organiserad brottslighet

Den främsta drivkraften som får människor att dras in i grov organiserad brottslighet är att skaffa sig pengar och makt. När ett brott som genererat en stor summa pengar begåtts, blir penningtvätt en nödvändighet för att kunna dölja vinningen av brottet. De kriminella ges därmed möjlighet att kunna leva ett vidlyftigt liv.

Penningtvätt är i dag inte ett brott i Sverige, vilket det är i många andra länder, och detta försvårar möjligheten att lagföra dem som deltar i penningtvättsprocessen. I Sverige måste föremålet för penningtvätten kunna knytas till ett så kallat förbrott, det vill säga det brott som brottsvinsten kommer från. Särskilt svårt blir det att angripa den organiserade brottsligheten som utför penningtvätt med brottsvinster från ett stort antal brott. Det är då så gott som omöjligt att särskilja vilken egendom som kan knytas till vart av ett av de specifika brotten.

Gångare, kurirer, målvakter och bulvaner

De flesta som grips och lagförs i dessa sammanhang är personer som utför en rad olika kriminella handlingar som i slutändan uppfyller rekvisiten för penningtvätt. Gångare hämtar kontanta medel på exempelvis växlingskontor, kurirer transporterar illegala varor eller kontanter geografiskt, målvakter låter sig skrivas som ansvariga för bolag utan att utföra några aktiva handlingar i det. Bulvanen ställer sig i likhet med målvakten i ansvarig position i bolag men utför dessutom aktiva handlingar i det. Den här kategorin personer är den grova organiserade brottslighetens förbrukningsvara. Den utgör ett viktigt instrument för den organiserade brottsligheten och är dessutom lättrekryterad och enkel att ersätta.

Specialister

De kriminella aktörerna knyter till sig olika former av specialister i samhället för att få hjälp med att lägga upp sina brottsplaner. Det kan också röra sig om personer som sitter på viktiga positioner i samhället, eller som besitter en nödvändig expertkunskap för brottsplanen. Ett exempel på det är banktjänstemän som låter bevilja lån på felaktiga eller falska grunder. Specialisterna kan också vara knutna till brottsupplägget direkt eller indirekt, genom hot, men även genom korruption. Det blir mer kännbart om en specialist grips och därmed försvinner ur brottskedjan, eftersom de inte är lika lätta att ersätta.

Huvudaktörer

Huvudaktörerna är hjärnorna bakom brotts- och penningtvättsuppläggen, men de syns oftast inte i samband med penningtvättsprocessen eller brotten. Som regel är de här personerna nolltaxerade, saknar tillgångar och har inga egna bankkonton. Många har skulder hos Kronofogdemyndigheten, i flera fall på miljonbelopp, och nyttjar egendomen utan att stå som ägare till den. På så sätt undviker de att Kronofogdemyndigheten ska kunna utmäta dem. Som faktiska ägare

står släktingar, vänner eller kriminella kontakter. Eftersom huvudaktörerna aldrig utför några handlingar i eget namn, är de svåra att komma åt.

Rapporteringar av misstänkt penningtvätt

Alla verksamhetsutövare som bedriver någon form av finansiell verksamhet är skyldiga att rapportera in misstänkta fall av penningtvätt till Finanspolisen. Vid en genomgång av drygt 50 fall av kända grovt kriminella personer visade det sig att endast en knapp tredjedel av dem har blivit rapporterade, trots att de andra två tredjedelarna kontinuerligt tjänar pengar på sin kriminella verksamhet. Det finns flera förklaringar till det. Alla som är skyldiga att rapportera har inte rapporterat in misstänkt penningtvätt till Finanspolisen. Dessutom hanterar inte de kända kriminella personerna själva de illegala förtjänsterna och delar av brottsvinsten återinvesteras i illegala varor, tjänster och nya brott som aldrig passerar rapportörernas verksamheter.

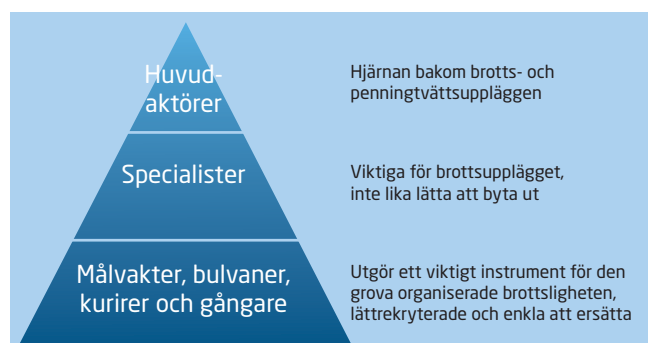
Företag för penningtvätt

Penningtvätt är ett led mellan det vinstgivande brottet och investeringsmålet, det vill säga att pengar från kriminell verksamhet måste tvättas för att de inte ska gå att spåra och kopplas samman med ett brott. Det finns en stor variation för upplägg av penningtvätt och en gemensam faktor är att de kriminella på ett eller annat sätt försöker att dölja pengarnas ursprung.

Vanligt att kriminella startar företag

De flesta av de kriminella som utför någon form av penningtvätt innehar åtminstone ett företag. Det är vanligt att starta företag i syfte att använda dessa för att skapa legitimitet för brottsvinsterna. Företagen drivs enligt lagar och regler men kriminella brottspengar läggs in som påstådd omsättning. Företagen kan också senare utnyttjas för skattebrott eller annan ekonomisk brottslighet genom de konton och utnyttjande av särskilda tillstånd som företaget har. Det skapar möjligheter som de kriminella annars inte skulle ha haft.

När företaget enbart finns som fasad och ingen riktig verksamhet bedrivs är syftet bland annat att skydda de personer som står bakom brotten. Löner betalas exempelvis ut till kriminella personer utan att något arbete utförts. Då ser det ut



som en fungerande verksamhet. Det ger många möjligheter, bland annat är det enkelt att leasa en bil som företaget står för. Innan årsredovisningen hinner komma in till Skatteverket och oegentligheter kan upptäckas är företaget försatt i konkurs och huvudaktören bakom har många gånger startat ett nytt företag. Möjligheten att någon ska fatta misstankar om företagsfasaden är liten. Företrädare, suppleanter och så vidare byts hela tiden ut, det kommer ständigt in nya personer.

Vart tar pengarna vägen?

Det kostar mycket att begå spektakulära brott. Vi kan därför ana att pengarna till stor del går tillbaka in i kriminell verksamhet för att investeras i nya brottsupplägg, vid sidan av varor och tjänster. Det är vanligt att investera pengarna i olika typer av egendom, många gånger i olika länder och på olika kontinenter. Vanligt är också att investera pengarna hos släktingar och vänner det finns förtroende för, och att köpa hus och bilar för lånade pengar, genom att visa upp falska arbetsgivarintyg, och sedan betala ränta och amorteringar med illegalt förtjänade pengar.

Hur ett brottsupplägg kan gå till

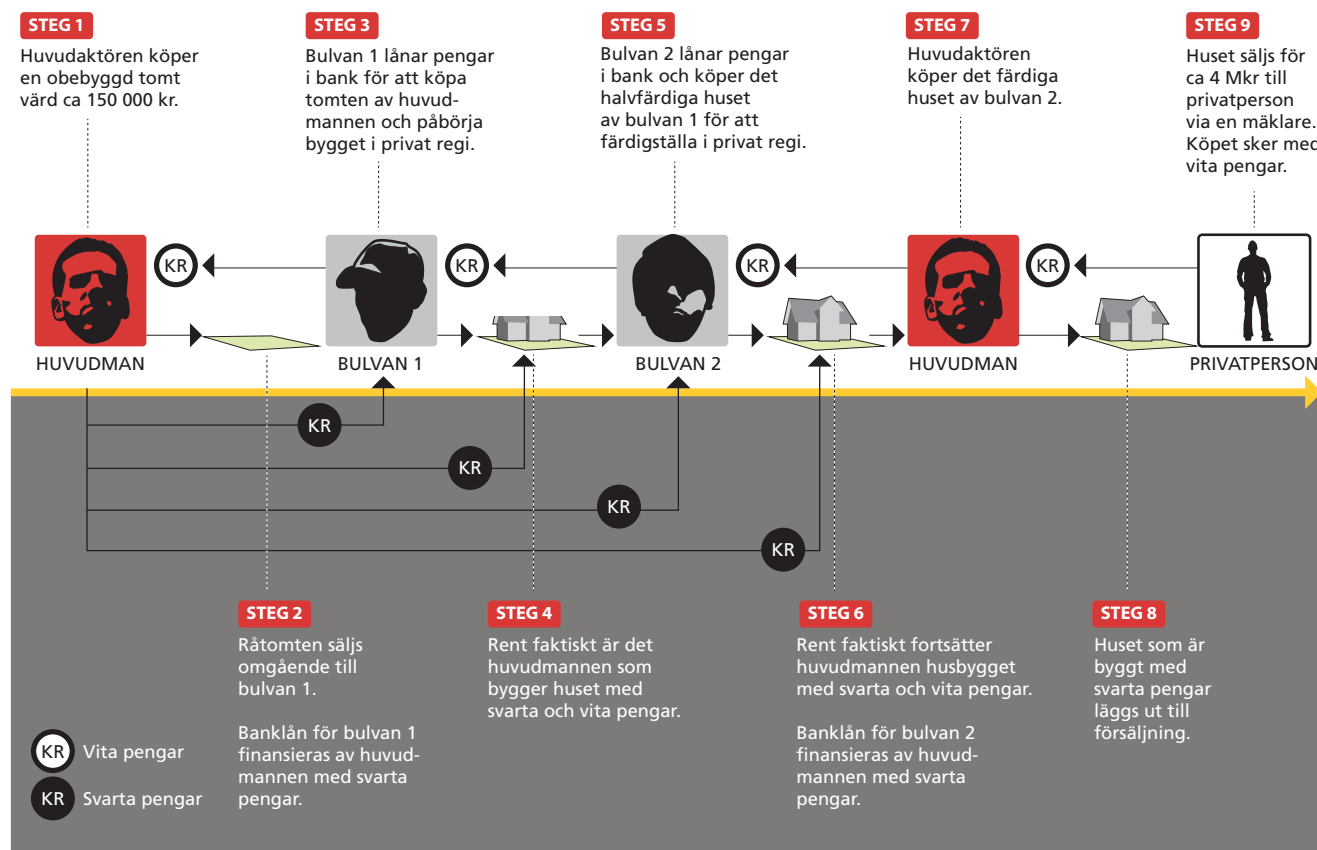
Illustrationen visar strategin för ett brottsupplägg där en huvudaktör, olika specialister och flera bulvaner är inblandade och hur de lyckas bygga upp ett helt bostadsområde utan

att ha någon täckning, det vill säga utan att vara kreditvärda. I slutändan säljs husen dyrt till privatpersoner.

Det är huvudaktören som står bakom bostadsbolaget som köper en råtomt för ett visst pris. Tomten säljs omgående vidare till en bulvan. Byggnationen sker då formellt i regi av en fysisk person. Denne person flyttar aldrig till fastigheten. Eftersom skattemyndigheten inte utövar samma kontroll av privatpersoner som för byggbolag är det lättare att hantera t ex svart arbetskraft utan insyn i verksamheten. Tomten med ett halvfärdigt hus säljs vidare till ytterligare en bulvan och slutligen säljs varje tomt med färdigbyggt hus till marknadspris till en slutköpare som flyttar in i fastigheten.

En mellanman, länkad till byggföretaget, betalar ut pengar för räntor och amorteringar till de båda bulvanerna som i sin tur betalar till långivande bank. Lånen har beviljats av en bankanställd som deltar i upplägget. De sammanlagda utgifterna är byggmaterial, vit och svart arbetskraft och eventuella mutor till inblandade banktjänstemän och mäklare. Förtjänssten som blir kvar efter utläggerna kan multipliceras med antalet byggda hus i området.

De banktjänstemän som beviljar lånen kan vara mutade, men det händer även att lånen beviljas ändå eftersom varje lån är relativt litet och man ser huset som en säkerhet. På så sätt lånas pengar i etapper och finansierar hela husbygget.





Olika former av penningtvätt under 2010

När det gäller penningtvätt ser Finanspolisen att det fortfarande är vanligt med företagsbildning inom kontantintensiva branscher och att spelbranschen fortfarande används för att överföra pengar personer emellan.

Under 2010 har Finanspolisen uppmärksammat ett antal metoder och trender när det gäller finansiering av brottslig verksamhet.

ROT-bedrägerier

ROT-bedrägerier har förekommit i stor utsträckning under 2010. Kända ekobrottslingar har fått in stora belopp på sina företagskonton från Skatteverket. Beloppen har omgående tagits ut i kontanter eller överförts till andra personers konton där kontantuttag har gjorts. Företagen har med osanna fakturor, där man angivit namn och personnummer på helt ovetande personer, uppgett att arbete har utförts och därigenom fått Skatteverket att betala ut det skatteavdrag som privatpersonen skulle varit berättigad till.

Kontrollapparaten har nu blivit bättre, och det är därför troligt att ROT-bedrägerier inte kommer att vara lika vanligt förekommande under 2011. Det som försvårar kontrollen är dock om bedrägeriet sker i samförstånd med kunden.

Överbelåning av bostadsrätter

Genom att pantsätta en bostadsrätt hos flera låneinstitut och därigenom överbelåna den, frigörs kapital för finansiering av brottslig verksamhet. Denna form av bedrägeri kräver medverkan av en person i bostadsrättsföreningens styrelse som har kontroll på pantsättningarna.

Det förekommer också att säljare och köpare kommer överens om ett överpris för en bostadsrätt. Genom att lura låneinstitut med falska arbetsgivaruppgifter får köparen ett lånelöfte. Därefter kontaktar man en mäklare som går med på att förmedla affären trots det uppenbara överpriset. När försäljningen är genomförd och säljaren får betalt tar han ut övervärdet i kontanter som kan användas för finansiering av brottslig verksamhet.

Nystartade företag inom kontantintensiva branscher

Typiskt sett handlar det om att flera personer, själva eller genom bulvaner, startar flera företag samtidigt inom kontantintensiva branscher som caféer, mindre restauranger, trafikskolor och däckverkstäder. Utöver den stora oredovisade kontantverksamheten sker det ett flertal transaktioner och faktureringar företagen emellan.

Företagen brukar vara kortlivade, och verksamheten pågår bara något år. Det är också vanligt att verksamheten får ett annat namn än aktiebolagsnamnet vilket gör att den kan leva vidare när bolaget försätts i konkurs.

”Typiskt sett handlar det om att flera personer, själva eller genom bulvaner, startar flera företag samtidigt inom kontantintensiva branscher som caféer, mindre restauranger, trafikskolor och däckverkstäder.”

Spelsajter på internet

För att få in svarta kontanter i systemet används ofta spelsajter på internet. Efter att ha satt in belopp i kontanter på privatpersoners konton låter man pengarna överföras till huvudmännen genom uppgjorda spel på en spelsajt. Utåt sett ser det ut som privatpersoner spelar med stora belopp på en spelsajt utan att vinna, medan andra vinner och tar emot stora belopp.

Narkotika och dopningspreparat via internet ger stora förtjänster

Försäljning av olagliga substanser på internet har tagit rejäl fart de senaste åren och det är en företeelse som ökar hela tiden. Det handlar om dopningsklassade preparat eller narkotika som säljs via olika webbplatser. Oftast är det väldigt unga personer som står bakom sajterna och försäljningen. Köparna är också oftast väldigt unga.

Det handlar om mycket pengar. Det är inte ovanligt med förtjänster på allt från en miljon kronor per år till en miljon kronor i månaden. De som handlar via sajten ombeds att sätta in pengar på ett privat konto och uppge att betalningen är för någonting legalt via någon annan sajt. Allt är uttänkt i minsta detalj och väldigt sofistikerat.

För att undvika att upptäckas av banken har den eller de som driver sajten många olika konton i flera olika banker och eftersom alla bankärenden sker via internet känner inte bankerna sina kunder och märker inte heller lika lätt av vad som händer på deras konton.

”Oftast är det väldigt unga personer som står bakom sajterna och försäljningen. Köparna är också oftast väldigt unga.”



OLAGLIGT – OCH LIVSFARLIGT

Preparaten som säljs på dessa sajter är inte bara olagliga utan också ofta farligare än andra droger. En del av de personer som bedriver denna typ av verksamhet har importerat tablettmaskiner från Asien och blandar själva ihop olika substanser. Det innebär att tabletter som inhandlas på en illegal försäljningsajt kan innehålla i princip vad som helst.

Dödsfall har inträffat på grund av illegala preparat som har inhandlats via internet. Men förutom att preparaten ofta är hemmagjorda och farliga, finns det en fara i att de som köper dem är så pass unga. Tusentals ungdomar riskerar att snabbt fastna i svårt missbruk av narkotika eller dopningspreparat. Och om ingen stoppar dem som står bakom försäljningssajterna sprider sig företeelsen eftersom fler ser möjligheten att tjäna svarta pengar.

ETT INTERNATIONELLT PROBLEM

Det här är ett samhällsproblem som borde ha hög prioritet. Och det förekommer inte bara i Sverige utan är spritt över hela världen, särskilt västvärlden. Det handlar om stora pengar från försäljning av narkotika och dopningsmedel, och som för många unga människor ses som lättförtjänta. De som handlar på sajterna riskerar sin hälsa och sin framtid och de som driver dem riskerar att hamna i fortsatt kriminalitet. Finanspolisen har bra kontroll på aktörerna och efterlyser en högre prioritering av dessa brott.

Tillgångsutredningsgruppen utreder om tillgångar kan förverkas

Det förekommer att personer deklarerar små inkomster och ändå har stora tillgångar. Om en person gör på det sättet och sedan döms till minst 6 års fängelse för ett allvarligt brott, kan tillgångarna i vissa fall förverkas. Det sker med stöd av lagen om utvidgat förverkande (36 kap.1b § brottsbalken). Värdet av egendomen, oavsett om det är pengar eller lösöre, tillfaller då svenska staten.

Sedan lagen tillkom 2006 har tillgångsutredningsgruppens samarbete med att förverka tillgångar som anskaffats via brott ökat, både internationellt och mellan olika myndigheter i Sverige. Finanspolisen samarbetar främst med Skatteverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Tullverket, länsstyrelserna och Åklagarmyndigheten.

EN FALLBESKRIVNING

I början av 2009 gjorde Polismyndigheten i Stockholm ett tillslag på 150 kg cannabis i en förort söder om Stockholm. Tillslaget värderades till cirka 5 miljoner kr i det sista försäljningsledet på gatan. Med hjälp av kurirer hade narkotikan smugglats från Nordafrika via Spanien, både med lastbil och flyg. Utredningen omfattade mellan 7 och 10 personer, samtliga bosatta i Sverige, som misstänktes för grova narkotikabrott.

SAMARBETE MED SKATTEVERKET

Tillgångsutredningsgruppen fick i uppdrag av Polismyndigheten i Stockholm att undersöka om det fanns pengar att förverka och gruppen inledde då ett samarbete med Skatteverkets skattebrottsenhet.

Eftersom det fanns misstankar om att det kriminella nätverket etablerat en salladsbar med pengar från brottslig verksamhet, började Skatteverket göra oanmälda kontroller på baren. Genom att räkna antalet gäster och anställda och kontrollera hur man hanterade kassan fick Skatteverket en tillräckligt tydlig bild av verksamheten för att göra ett tillslag. Det visade sig att det förekom fusk och oegentligheter angående bland annat oredovisade inkomster, felaktigheter i moms och sociala avgifter. Även ägarförhållandena, som redan vid överlåtelser av kontraktet delats upp i olika bolagsformer för enskild firma och handelsbolag, var mycket oklara och såg uppenbart konstruerade ut.

Ologiska, omständliga affärsupplägg med syfte att försvåra för myndigheterna att få insyn i verksamheten förekommer ofta i samband med just penningtvätt. På samma sätt som pengarna ständigt byter ägare, byts namnen på ledamöterna ut i de olika bolagens styrelser. Dessa personer är nästan undantagslöst bulvaner eller så kallade målvakter.

ATT FÖLJA PENGARNA

”Go for the money” brukar experterna på Asset Recovery Office, ARO:s mötesgrupp inom EU, råda sina kolleger runt om i Europa. Och precis så arbetade tillgångsutredningsgruppen med detta fall. Pengarna ledde utredarna till en budfirma och vidare till en eventverksamhet utanför Stockholm, som finansierats från samma kriminella nätverk.

Totalt genomfördes 9 revisioner varav 7 av olika aktiebolag och handelsbolag och 2 av enskilda firmor. Detta ledde till 15 beslut, och överväganden om tilläggsbeskattning av 7-10 fysiska personer.

Sammantaget var cirka 50 personer, både poliser och personal från Skatteverket, inkopplade i utredningen som pågick under drygt ett år. Ett effektivt samarbete och informationsutbyte mellan Finanspolisen, Försäkringskassan, Tullverket och Ekobrottsmyndigheten var också avgörande i detta fall. Avseende resurser för utredning, spaning och underrättelse är det ett av de större fallen, som i runda tal inbringat staten 5 miljoner kr i skattefordringar. Samtliga inblandade som befanns skyldiga dömdes till långa fängelsestraff, varav det längsta är 12 år för grovt narkotikabrott.

Daniel Vesterhav, Brottsförebyggande rådet: Trender och tendenser inom penningtvätt



FOTO: PER ASPLUND

Det är pengar som är drivkraften för åtskilliga brott. Därför använder kriminella personer olika säkerhetsstrategier för att skydda sina tillgångar mot myndigheternas åtgärder, som främst gäller olika former av kontroller.

Kriminella nätverk är flexibla till sin natur och om de brottsbekämpande myndigheterna ändrar sin strategi är nätverken snabba att anpassa sig efter de nya omständigheterna. Därför är det viktigt för myndigheterna att vara uppmärksamma på trender och tendenser inom penningtvätt för att tidigt kunna fånga upp nya tillvägagångssätt att flytta pengar. Utifrån forskning om penningtvätt och om kriminella nätverk kan man identifiera vissa trender och tendenser.

– *Termen penningtvätt används som ett samlingsbegrepp, både inom lagstiftningen och av olika myndigheter för att beskriva hur transaktioner med pengar är kopplade till kriminell eller svart verksamhet, säger Daniel Vesterhav på Brottsförebyggande rådet.*

– *Begreppet penningtvätt spänner över en rad olika företeelser och för att kunna diskutera trender och tendenser på ett mer överskådligt sätt delar vi här in de olika företeelserna i kategorierna Regelrätt penningtvätt, Transaktioner som ett led i kriminell verksamhet och Konsumtion av brottsvinster eller svarta pengar.*

Regelrätt penningtvätt

Regelrätt penningtvätt innebär att stora summor svarta pengar eller pengar från brottsvinster på olika sätt förs in i det finansiella systemet och ”tvättas rena”. Själva tvätten innebär att det skapas en falsk förklaring till pengarnas ursprung, genom olika transaktioner. Till följd av att regelrätt penningtvätt kan vara både komplicerad och kostsam krävs det att behovet av att dölja pengarnas ursprung är tillräckligt stort för att motivera kostnaden. Därför förekommer regelrätt penningtvätt oftast när det handlar om ansemliga brottsutbyten.

Brott som kan generera mycket pengar och därmed har störst behov av penningtvätt är bland annat ekonomisk brottslighet och bank- och värdetransporträån.

Regelrätt penningtvätt kan även förekomma vid till exempel narkotikabrottslighet eller trafficking, men många gånger genererar inte de brotten så mycket pengar att det är nödvändigt att skapa någon förklaring till varifrån pengarna kommer.

PÅ MAMMAS GATA

– *Vad som är typiskt för kriminella personer som tvättar pengar är att de ofta gör det i ett sammanhang som de känner igen och är väl förtrogna med, säger Daniel Vesterhav.*

Det är därför de mest avancerade penningtvättsuppläggen ofta har en koppling till ekonomisk brottslighet, eftersom ekobrottslingar ofta behärskar finanssystemen, vilket krävs för att kunna genomföra avancerade penningtvättsupplägg.

Inom narkotikabrottsligheten i Sverige karaktäriseras regelrätt penningtvätt ofta av att man använder sig av relativt enkla upplägg. Ett exempel är att man tar ett lån hos något kreditinstitut för att kunna förklara varifrån de pengar kommer som man bär med sig för tillfället.

EXPERTIS TAS IN UTIFRÅN

Om en gärningsperson har behov av att tvätta pengar men inte har tillräcklig kunskap för att göra det själv förekommer det att man kontakter personer som kan bistå i penningtvättsupplägget.

– *Det är vanligt att det stödet kommer från någon i den kriminella personens sociala nätverk, säger Daniel Vesterhav.*

Personer som är eftertraktade att knyta till sig är specialister som exempelvis har kunskap om det finansiella systemet, såsom advokater, revisorer, ekonomer och mäklare. Specialisterna medverkar både medvetet i den kriminella verksamheten, men kan även bli utnyttjade utan att själva veta om det. De har blivit strategiska nyckelpersoner som är viktiga för olika typer av penningtvättsupplägg. Det kan vara svårt att upptäcka den här typen av verksamhet då nyckelpersonerna oftast inte finns med i polisens register.

SNABBA DIGITALA ÖVERFÖRINGAR AV PENGAR

Penningtvättsupplägg via internet bedöms öka för varje år och innebär att pengarna snabbt överförs mellan olika konton i flera länder. De snabba transaktionerna i kombination med den flexibla rörligheten över landsgränserna gör det svårt för myndigheterna att komma åt pengarna.



Transaktioner som ett led i kriminell verksamhet

Transaktioner som ett led i kriminell verksamhet innebär att större summor pengar behöver flyttas i de finansiella systemen för att kriminella personer till exempel ska kunna betala narkotikapartier eller avlöna svart arbetskraft.

SMUTSA NER ISTÄLLET FÖR ATT TVÄTTA

– Det finns forskning som tyder på att behovet av att få ut pengar ur det finansiella systemet är större än att få in dem. Det finns alltså ett större behov av att smutsa ner vita pengar, än att tvätta svarta, säger Daniel Vesterhav.

Vid ekonomiska brott som svartarbete i större skala måste gärningspersonerna förvandla kontobetalningar från beställare av exempelvis byggtjänster eller städuppdrag till kontanter för svarta löneutbetalningar.

– Syftet med transaktionerna är snarare att dölja vart pengarna ska än att dölja varifrån de kommer. Det är så kallad penningmaskering, säger Daniel Vesterhav.

PENNINGMASKERING SOM AFFÄRSIDÉ

En trend som har börjat synas är paketlösningar för att omvandla vita pengar till svarta. Tidigare har personer inom ekonomisk brottslighet som har velat tömma bolag eller omvandla vita pengar till svarta skött det i egen regi i stor utsträckning. Det kan exempelvis gälla avlöning av svart arbetskraft. I den enklaste formen använder man ett bolag som ställer ut osanna fakturor. Sedan sker ”betalningen” av dessa fakturor kontantvägen. På så sätt får man kontanter utanför bolaget.

– På senare tid har det dykt upp aktörer som mot betalning erbjuder lösningar för att omvandla kontomedel till kontanter. Penningmaskering har med andra ord blivit en affärsidé, säger Daniel Vesterhav.

Att sådana affärsidéer kan vara lönsamma beror bland annat på att penningtvättsregleringen blivit effektivare. Det innebär att det blivit svårare att få tag i kontanter. När aktörerna själva driver ett factoringföretag eller ett växlingskontor styr de också över vilka transaktioner som rapporteras till Finanspolisen. Det innebär att det finns personer inom ekonomisk brottslighet som sköter om hela processen och har total kontroll över transaktionerna.

Konsumtion av brottsvinster eller svarta pengar

Konsumtion av brottsvinster eller svarta pengar innebär att kriminella personer spenderar pengar på klädinköp, krognotor, smycken, bilar och så vidare. Forskning visar att konsumtion spelar en central roll inom organiserad brottslighet och ett vidlyftigt leverne med utåtriktad konsumtion är inte ovanligt. Samtidigt har man svårt att fånga upp det här i kontrollsystemet. Det är knappt några penningtvättsrapporter som tar sikte på lyxkonsumtion i form av guld, silver, dyra bilar och exklusiva klockor. Finanspolisen får inga eller endast ett fåtal rapporter från exempelvis antikvitetshandlare, konsthandlare och bilhandlare. En förklaring är att det är svårt för de här verksamhetsutövarna att identifiera de fall där det är fråga om pengar från brottslig verksamhet.

Tillgångar skrivs på andra

I takt med att myndigheterna i allt större omfattning har börjat rikta in sig på att slå mot brottsvinster har det blivit vanligare att kriminella personer skriver över sina tillgångar på andra personer, till exempel släktingar, vänner eller kriminella kontakter.

– På det sättet försöker de undvika att myndigheterna ska komma över deras tillgångar, säger Daniel Vesterhav.

På senare år har rättsväsendet fått större möjligheter att förverka egendom, till följd av ny lagstiftning. Det gäller även egendom som används av en kriminell person, trots att den inte är skriven på personen ifråga.

Pengar konsumeras utomlands

Vissa kriminella personer försöker undvika att dra till sig myndigheternas uppmärksamhet genom att leva ett relativt spartanskt liv på hemmaplan.

– Sedan reser de utomlands några månader om året då de låter pengarna flöda, säger Daniel Vesterhav.

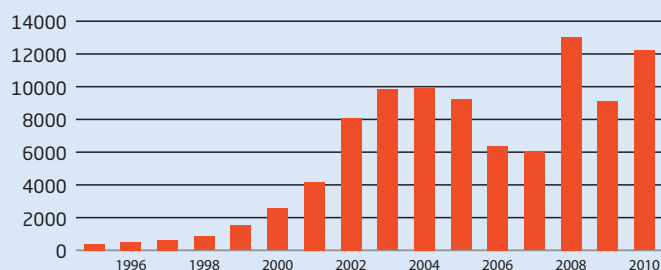
Statistik 2010

Statistik för Finanspolisen 2010

Penningtvätsrapporter mellan 1995 och 2010

Ökningen av penningtvätsrapporter jämfört med 2009 är anmärkningsvärt hög. Antalet rapporter är i realiteten även högre än 2008, eftersom några av företagen lade om sina rapporteringsrutiner under året vilket ledde till att en ackumulerad effekt uppstod från 2007.

Ökningen av penningtvätsrapporter under 2010 kan till viss del förklaras med att ett flertal banker nu har detekteringssystem. Det kan ses som ett komplement till den traditionella bedömningen av misstänkt penningtvätt för att öka möjligheten att upptäcka avvikande transaktioner.



Branschfördelning

	2008	2009	2010	Antal juridiska och fysiska personer som rapporterat	Antal rapporteringspliktiga juridiska och fysiska personer (ca)
Advokat & biträdande jurist	0	3	1	1	148
Annan finansiell verksamhet	0	0	29	8	
Auktionsföretag	5	0	0	0	
Bank & Finans	7 232	3 275	4 005	56	118
Bokföring o annan revisionstjänst	0	1	2	2	
Penningförmedling	1 452	1 749	3 721	14	42
Bilhandlare (handel med transportmedel)	17	10	9	5	1 000
Kasino	145	322	297	1	1
Fastighetsmäklare	0	8	4	3	6 100
Fondbolag	1	5	0	0	117
Försäkringsförmedlare	1	7	35	35	1 046
Handel med antikviteter och konst	0	1	0	0	150
Handel med skrot	0	0	0	0	86
Handel med ädelstenar och ädelmetaller	0	1	5	1	1 000
Kreditmarknadsbolag	0	51	1 309	7	97
Pensionsstiftelse	4	0	0	0	79
Revisorer	2	8	7	7	4117
Skatterådgivare	0	0	0	0	159
Tillsynsmyndighet	0	0	0	0	8
Valutaväxling	4 177	3 680	2 792	17	43
Värdepappersrörelse	5	1	1	1	156
Yrkesmässig handel med varor	-	-	0	0	
Övriga	7	15	1	1	
Summa	13 048	9 137	12 218	159	14 467

Antalet rapporteringspliktiga företag som rapporterat miss-tänkta transaktioner till Finanspolisen under 2010 var 159 stycken. Det är dock fortfarande en mycket liten andel av de rapporteringspliktiga som rapporterar. Under 2008 var antalet rapporterade företag 97, och 2007 var de 52, vilket ändå tyder på en kontinuerlig ökning. Sett över en treårsperiod har antalet rapporterade företag tredubblats. Vi bör dock ta i beaktande att ökningen skett från en relativt låg nivå.

Branscherna penningförmedlare och kreditmarknadsbolag står för den största rapporteringsökningen. Penningförmedlarna har mer än fördubblat sin rapportering mellan 2009 (1 749) och 2010 (3 721). Kreditmarknadsbolagen står för den största ökningen, från 51 rapporter 2009 till 1 309 rapporter 2010. Delvis beror detta på att EU:s betalningstjänsts direktiv införts i den svenska lagstiftningen under året och att fler företag än tidigare faller under denna kategori.

Antalet nationella och internationella ärenden där Finanspolisen biträdd under 2010

Finanspolisen verkar för att öka det internationella samarbetet som ett led i bekämpningen av den grova och gränsöverskridande organiserade brottsligheten

Finanspolisen har genomfört totalt 215 nationella biträden. Till det tillkommer biträden i de regionala underrättelsecentren (RUC). Finanspolisen biträder också polismyndigheterna i andra sammanhang samt i Rikskriminalpolisens egna ärenden. Under 2010 har Finanspolisen bearbetat 253 internationella biträden.

Nationellt	215
Internationellt	253

Antalet biträden uppdelat på land

Antalet internationella biträden var något fler än de nationella, 253 stycken. De flesta har mottagits via det internationella penningtvättssamarbetet inom Egmont Group.

I tabellen redovisas de länder som har högst antal biträden.

Nederländerna	29
Storbritannien	23
Tyskland	16
Finland	15
Luxemburg	15
Belgien	14
Danmark	14
Estland	9
USA	8
Jersey	7
Norge	7
Schweiz	7

Antalet biträden uppdelat på län

Finanspolisen har biträdd landets polismyndigheter i 215 ärenden under 2010. För 2009 var motsvarande siffra 242 vilket visar på en liten minskning. Skillnaden kan till viss del förklaras med att antalet Regionala underrättelsecenter (RUC) ökade från tre 2009 till åtta under 2010 vilket förändrade Finanspolisens arbets sätt. Beställningar om biträde som tidigare gjordes från polismyndigheterna handläggs nu i respektive RUC där Finanspolisens handläggare finns representerade.

Stockholm	128
Skåne	27
Västra Götaland	15
Örebro	11
Västernorrland	8
Gävleborg	7
Östergötland	4
Dalarna	3
Halland	3
Uppsala	2
Värmland	2
Västerbotten	2
Blekinge	1
Gotland	1
Södermanland	1
TOTALT	215

Totalt rapporterat belopp under 2010

Varje rapport till Finanspolisen innehåller totalt rapporterat belopp som sedan räknas samman i databasen. För 2010 blev totalsumman 7 689 325 328 kronor och det är en ökning från 6 065 102 712 kronor för 2009.

TRANSAKTIONSRIKTNING PÅ RAPPORTERADE MISSTÄNKTA PENNINGFÖRMEDLINGSTRANSAKTIONER, ETT URVAL AV DE MED STÖRST FREKVENNS

Det största antalet rapporterade förmedlingstransaktioner är även under 2010 destinerade till Nigeria och Ghana. Penningförmedlingar till Storbritannien från Sverige har ökat under 2010 medan det finns en tendens att de till Iran och Kina minskar jämfört med tidigare år.

Från Sverige	Till Sverige
Nigeria	Kina
Ghana	Ryssland
Storbritannien	USA
Iran	Förenade Arabemiraten
Ryssland	Tyskland
Filippinerna	Angola
Kina	Turkiet
Polen	Kanada

Typ av transaktion i samband med rapportering av misstänkt penningtvätt 2010

De transaktionssätt som framgår av tabellen nedan står för drygt 93 procent av alla rapporter. Valutaväxling är den transaktionstyp som gett upphov till misstanke om penningtvätt i det största antalet fall.

Penningöverföring mellan olika finansinstitut inom landet eller till ett annat land samt uttag, i detta sammanhang oftast stora kontantuttag, är de näst vanligaste transaktionssätten som ger upphov till misstanke om penningtvätt.

Det transaktionssätt som penningtvätt är mest förknippat med – insättningar, ofta i kontantform – svarar för drygt 10 procent av anmälningarna.

Sorterat på de 5 högsta	2010	2009
Valutaväxling	23,40%	24,8%
Uttag	20,80%	20,3%
Betalningsförmedling	20,10%	16,8%
Överföring	18,60%	21,6%
Insättning	10,30%	10,4%

GEOGRAFISK SPRIDNING

Av tabellen nedan framgår att drygt 78 procent av de inkomna penningtvättsrapporterna kommer från de så kallade storstadsregionerna, Stockholm (55,3%), Malmö (12,3%) och Göteborg (10,7%). Under 2009 stod Stockholm för 60,8 procent av det totala antalet penningtvättsrapporter. Det innebär en tillbakagång 2010, med 5,5 procent av det totala antalet rapporter. Relativt sett har dock region Stockholm ökat det faktiska antalet rapporter till Finanspolisen 2010 (6 756) jämfört med 2009 (5 555), vilket medför en ökning med 1 201 rapporter.

Blekinge	0,5%
Dalarna	0,8%
Gotland	0,2%
Gävleborg	0,4%
Halland	0,7%
Internet m.m.	6,6%
Jämtland	0,2%
Jönköping	1,1%
Kalmar	0,6%
Kronoberg	0,7%
Norrboten	0,7%
Skåne	12,3%
Stockholm	55,3%
Södermanland	1,1%
Uppsala	1,4%
Värmland	0,7%
Västerbotten	0,4%
Västernorrland	0,7%
Västmanland	1,9%
Västra Götaland	10,7%
Örebro	0,9%
Östergötland	2,1%
SUMMA	100,0%

Trender i penningtvättsrapporteringen 2010

Finanspolisens årsrapport för 2009 förutsade att antalet penningtvättsrapporter skulle öka under 2010. Så blev också fallet. Att ökningen blev så stor som 33,7 procent var emellertid lite överraskande.

